

בן הישיבה הספרדי - ב'מסורת' הישיבות

"אני במזרח ולבי בסוף מערב"

שיחה במעונו של הגאון הגדול רבי ניסים טולידנו שליט"א ושיחה עם הגאונים רבי אברהם סאליט שליט"א ראש ישיבות מאור התורה ורבי שלמה אנגלנדר שליט"א ראש ישיבת בית שמעיה אודות הישיבות מבני עדות המזרח שליט"א

מהפכת עולם התורה בקרב בני הישיבות מעדות המזרח ■ שיחה גלויה רבת רושם במעונו של הגאון הגדול רבי ניסים טולידנו שליט"א ראש ישיבת שארית יוסף - כיצד ניצלה יהדות ספרד שנכנסה לכבשונה של עולם הישיבות המופלא, וגידלה לגיונות של תלמידי חכמים מובהקים, שכיום ניתן לומר שדורות על גבי דורות שונו בעקבות מהפכה זו ■ מה הצליח 'משולח' אחד מלונדון להפוך במחצית רגע במוחו של הגר"ב טולידנו ■ דרכם של היחידים שבזו לכל המלעיגים מסביב ובחרו בעולמה של תורה בלבד ■ מה הביא את הנערים הצעירים לישאר בישיבה במשך שנה וחצי ברציפות ■ בקשתו הנדירה של מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל הביאה את הדרך היישר לתוככי הישיבה ■ מהו המסר שליווה כל ימי חייו אותו החל ליישם בימי בגרותו ■ אם יש כיום 'משבר' שבו יכול להתקל בן הישיבה

הרב ה. וילנר

מ

רן הסבא מקעלם [אור רש"י], מאמר ת"ן התבטא באחת מאמרותיו המפעימות - "חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין

לא יסור ממנו - מהחניך".

כל מי שבא בשערי הישיבה הקדושה, מבין חן בנקל כי יותר משהיא מגדלת גדולי תורה ומרוממת בעלי יראה, היא מעצבת את דמותו של 'בן הישיבה' לדורי דורות, עד כי גם לאחר שנות דור אף בהיותו זקן, אין הוא מאבד ולו במעט מצורתו של בן הישיבה.

תופעה מרתקת שהתרחשה בדורינו, הקשורה בטבורה של עולם הישיבות, היא החדרת דמותו של 'בן הישיבה' לתוככי ערי הספר ועולי מדינות המזרח, שלמרות קירבתם הייחודית למסורת, התקשו לגדל לגיונות של בני תורה במתכונת בני הישיבות, בעיקר בשל המפריצים הרבים ובראשם כוחות ההשכלה, שקבעו מסמרות לנוסס בהם בכל מחיר, לנסות במתלאות שונות להעבירם על דתם היהודית, ולהעבירם מחוקי התורה לרעות בשדות זרים.

מהפכה של ממש ידע דורינו, בדמות עולם הישיבות הקדושות, שקלט אל קרבו את מיטב

הבנים הללו, שצמחו ונהיו לשרי מאות ואלפים, וכיום אף הקימו עולם של תורה מופלא, לבני עדות המזרח, והכל בחינוך העברי במסורת עולם הישיבות החתום כחותמו של כהן גדול...

בכדי לתהות על מהותה של מהפכה זו, לקלוט כיצד הצליחה המהפכה, והקימה אלפי בתים של בני תורה המגדלים את בניהם בדרך הצרופה לנו מדור דור, פנינו לגדולי התורה מעדות המזרח, וביקשנו לדלות מקרבם את אבן הפינה, שממנה הוקמה ונחרטה המהפכה הלזו, בליבותיהן של אלפי בניה - תלמידיה.

פנינו בתחילה למעונו של הגאון הגדול רבי ניסים טולידנו שליט"א ראש ישיבת שארית יוסף וחבר מועצת גדולי התורה, שלראשונה ניאות לארחינו במשכנו ולתאר בערגה את יסוד פריחתה של עולם הישיבות המופלא של בני עדות המזרח. השיחה נערכה כלימוד הסוגייה הסוככה, כהנחת הרקע. דבריו הם קילורין לעינים, והם מסמך מרתק השופך לראשונה אור יקר על החסד הגדול שעשה ד' בדורינו, להצלת עולם זה מראשית מצער ועד אחרית ישגה, וכיותר מהווה הוא ציוני

דרך ללמוד אורחות משכיל מהי הדרך הנאותה לגדול בעולם הישיבות בימינו. אחר העלאת הדברים על הכתב בקשנו את רשותו לפרסמם. השיחה כפי שרשמנו.

מה הביא את ראש הישיבה להקים ישיבה לבני עדות המזרח בדוקא, ולא לשלב את התלמידים בתוככי הישיבות הקיימות כיום? שאלנו.

רבי ניסים משיב לנו גליונות מנהגת הלב - 'תמיד אמרתי לבני ביתי וידידי בענין זה, כי אם ד' סלל את דרכי בדרך מופלאה ללמוד בהיכלי הישיבות האשכנזיות, שם עוצבה דמות בן הישיבה שבי, חשתי חובה עמוקה ושאיפה אמיתית להעביר זאת אף לדורות הבאים אחריי'...

וכשמדברים על הדרך המופלאה שסללה את דרכו, אכן מתוודעים אנו לשרשרת ניסים מדהימים שהיתוו את הדרך מראשיתה. 'זהה זה עוד בהיותו ילד רך' - מספר לנו רבי ניסים, 'סבי הגדול רבי רפאל ברוך טולידנו שהיה אש תורה שהשקיע כל מרצו לתורה ויראה, חפץ היה מאד שבניו ונכדיו ילכו אף הם בדרך התורה וישקיעו כל מרצם להתעלות בלימוד התורה, אך באותם זמנים במרוקו, הדבר לא היה קיים כלל ועיקר, היו יחידים שבהחבא עסקו בלימוד התורה ביחידות, אבל 'ישיבה'

מאן דבר שמה, לא היה בנמצא כלל. רוב הנוער נגרר אחרי אליאנס שסחפו את הצעירים ללמוד מקצוע ולהכביח את עתידם, והם בזו לכל מי שניסה להיכדל מהם ולחתור בים התורה במקום לימודי התיכון הרגילים.

היה יהודי אחד צדיק ששמו היה רבי זאב הלפרין, הוא הגיע מפולניה, והוא אירגן שבני הנוער וילדי מרוקו ילמדו אף הם בבית המדרש. היה לנו רבי שלימד אותנו חומש משנה וגמרא, ובליבנו כל העת דאגנו מה יעלה בגורלנו, שכן הקושי לישאר חדורי מוטיבציה בעולמה של תורה, למול פיתויי החברים והשכנים שהלכו ברוכס המכריע ללימודי חול, וכוונו ללמודי התורה שלא עושים דבר מועיל בחייהם, הקשה עלינו להמשיך בשגרת הלימודים הללו, באין מסגרת נאותה. לשם כך חפץ היה סבא, לשלוח את בנו רבי יעקב טולידנו, ואותי וכן דודי רבי מיכאל, שנשקיע עצמינו לעולמה של תורה, ולא ידע היכן נוכל לעשות זאת, כי לא הכרנו מעולם דבר אחד מלבד מה שיש לנו במרוקו, כך שעולם הישיבות היה זר לנו לגמרי.

יום אחד באורח פלאי הגיע משולח אחד לאסוף כספים עבור ישיבה באנגליה, וכדרכן של אותם משולחים הוא שם פעמיו לעבר בית הרב, והגיע לביתו של סבי רבי רפאל ברוך

רבי יהודה הלוי

הרב

טולדינו, והתחיל לספר על מטרת בואו לגייס סכומי כסף עבור ישיבה בלונדון, לבחורים הממיתים עצמם באהלה של תורה, הסבא שמע זאת, וכולו היה מלא התפעלות - יש לכם ישיבה בלונדון שבה רק לומדים תורה? ! אכן, השיב המשולח, מדובר בישיבתו של הרב שניידר, שהקים את הישיבה בכרי שיוכלו בחורים לשקועה בעולמה של תורה.

הסבא ביקשו על אתר לבקש מראש הישיבה הרב שניידר 3 מקומות עבור בנו רבי יעקב, ושני נכדיו בן דודי רבי מיכאל ואני בתוכם, אותו משולח הבטיח לעשות כדבריו, וכן חלפו להם הימים, בציפיה אימתי נוכח למענה זה, בו נוכל לשים פעמינו לישיבה גבוהה בלונדון בה נוכל להשקיע כל מרצינו בתורה. כעבור כמה חודשים הגיע המכתב המיוחל, קבלנו מהקונסוליה הבריטית אישור עליה שבה נוכל ליסוע לבריטניה, לעבר מפתן הישיבה בלונדון, מה שציפינו ויחלנו לו כל הימים.

באיזה גיל היה הרב, ולכמה זמן היתה מיועדת הנסיעה? הרהבנו עוז.

הייתי בן 16.5 שנים, לא היה אז שירות מצויות, ורדתי שהנסיעה לא תהיה לזמן קצר, שם שהינו כשנה וחצי, ואתאר לכם את ההתרגשות עם הגיענו לישיבה, עם כניסתנו אלולם הישיבה נישנו מיד לגמרא הנכספת, והחלנו בהתמדה מופלאה לעסוק באותם הוריות מקורשות בלא הפוגה, הרב שניידר קיבלנו בחום אבהי, ודאג מיד שיהיה מי שילמד אותנו אידיש, היות ושיעורי הישיבה נמסרו באידיש, ואנו לא הבנו כלל את השפה, לכן בתחילה נשלח אברך מיוחד למסור לנו שיעורים בלשון הקודש, ובכך בלבד למדנו שפת האידיש, וכעבור תקופה קלה כבר שלטנו ברי השפה, ונכנסו לשיעורים הקבועים, וזה היה גועללדיק.

למרות שחלמנו ותיארנו לעצמינו ישיבה קסומה עם מיטב הפינוקים, ההיפך היה הנכון, נחקלנו בסטנדרים שבוים, בספסלים מוטים ליפול, אבל את שאהבנו היה לנו, את דף הגמרא, והמורה דרך שיפתח לנו בה צהר להבנת הסוגיות המוקשות, בהם הקדשנו כל חיינו בשמחה יתירה.

היו לו לראש הישיבה שלשה חתנים, אחד מהם הוא רבי זיידל סמיאטיצקי, שנצל מהישיבה במיר, והגיע ללונדון שם נישא לבת הרב שניידר, וכשהבחין בנו התלהב מאד מהכשרונות של בני מרוקו שגילה בישיבה, וחיש מהרה גמלה בליבו ההחלטה, ליסוע

לביקור בצרפת לאסיפת כספים עבור בניית ישיבת פוניב' בבני ברק, שניהם אך חברו יחד להצלת נפשות שכלל בעיקר שכנוע של בני הפליטים שהגיעו לשם, לשלוח את ילדיהם להיכלי התורה, כשמן הרב מפוניב' מציע את ישיבתו שתשמש להם אכסניה ראויה.

סבי שנקשר עמו בקשרי ידידות מופלאה, שמע לראשונה ממך הרב מפוניב' על חלומי הייחודי בהקמת הישיבה בארץ הקודש, נשבה בקסמו, וחיש מהרה ביקש הימנו שיאות לקבל את בנו ושני נכדיו, הלומדים עתה בגייטסהד, שיוכלו להמשיך תלמודם בישיבתו בארץ הקודש.

מן הרב מפוניב' נענה על אתר, ואנו נסענו כעבור שנתיים וחצי חזרה לביתנו למרוקו, ולאחר מכן שמנו פעמינו לארץ הקודש, להיכלל הסוחר של ישיבת פוניב' בערש ימיה הראשונים, היתה זו ישיבה מופלאה, נהנינו מכל רגע בלימוד, וחיש מהרה התחבבנו על ראשי הישיבה וקיבלנו מהם מלא חופניים תורה ועבודה. היה לנו קשר מיוחד עם ראשי הישיבה מרן הגראמ"מ שן, הגר"ש רוזובסקי והגר"ד פוברסקי, צוק"ל ועם מרן המשגיח צוק"ל והרמ"ם המופלאים.

באותם ימים כשחזיתי מה עשו הישיבות הקדושות האשכנזיות לנו, גמלתי בליבי, שכשאגדל אקים בס"ד ישיבות שכאלו

בראשותו של הגאון רבי לייב גורביץ צ"ל, כשעמו כיהן בישיבה הגאון רבי לייב לאפיאן צ"ל בנו של מרן המשגיח רבי אליהו צוק"ל, הגענו לישיבה וביקשנו להתקבל ללמוד בישיבה, אך נתקלנו בסירוב מוחלט, הם טענו באופן רשמי כי יש להם הסכם עם הרב שניידר שלא יקבלו בחורים מישיבתו, בכדי שלא לפגוע בה.

ביקשנו את הרב שניידר שהיה קשור עמנו מאד וראה בחפצינו הגדול לגדול עוד ועוד, שימליץ עבורינו בכך שנוכל להתקבל לישיבה, והוא אכן פנה להרב גורביץ באומרו, שכדאי לבחון את אותם תלמידים שאך לפני שנה וחצי הגיעו ממרוקו כשבקושי ידעו ללמוד דבר מה, וראוי לבחון את ידיעותיהם עתה, לראות מה הספיקו באהבתם ללמוד במשך תקופה כה קצרה, [את זאת שמעתי מאוחר יותר מהר"ם הוכמן שסיפר לי על השיחה]. וכך קיבלו אותנו לישיבה, וחיש מהרה בהתלהבות יתירה נכנסנו להיכלה, והשקענו כל כחותינו לגדול ולהתעלות בלימוד התורה בדרך הישיבות המסורה מדור דור, בעמקות ובעיון מופלא, שאכן הפיח בנו אור יקרות בתלמודינו.

מה היה המשך מסלול הלימוד בהיכלי הישיבות? הקשינו.

אכן, באחד הימים פגש סבי רבי רפאל ברוך צ"ל את מרן הרב מפוניב' צ"ל שהגיע

למרוקו לנסות ולאתר עוד בחורים כאלו שיבואו ללמוד בישיבה הקד', הוא היה איש להבה שדבר לא עצר אותו ממעשיו, ואכן נסע למרוקו והביא עמו כ"ה בחורים שעזבו מאחוריהם השכלה ולימודי חול, ובאו להשקיע כל מרצם בתורה ויראה, בדרך הישיבות הקד'.

איך היתה האווירה בישיבה שלא הכרתם מהותה עד לאותם ימים? שאלנו.

אכן, ההפתעה היתה גדולה, כי בבית הסבא גדלנו על כך שאל לנו להתעסק עם עניני החולין, ועלינו להשקיע כל מרצינו בתורה הקד', אבל לא ידענו שקיים גוף ממוסד שזו מטרתו ושאיפתו העצמית, בישיבה לא היה דבר מלבד הגמרא, למעט מעט סיפורים ממך החפץ חיים ולימוד המוסר שנתנו לנו מעט השקפה אודות הדרך הנאותה לכן הישיבה להשתלם בה, בזה סייעו אף שני חתניו הנוספים של ראש הישיבה, רבי אליעזר לופיאן ורבי אלתר הלפרין.

כמה זמן נותרתם בישיבה באיירה זו?

לאחר שנה וחצי בלימוד בישיבה, נוכחנו שהבחורים בישיבה לא היו לרוחניו בתכלית הדקדוק, חלקם הגדול הגיע מבתי מתיירנים יותר, ולא התאים הדבר לצורה שבה אנו השקענו כל יישותינו ללימוד התורה בלבד.

לכן שמנו פעמינו לעבר הישיבה הגבוהה בגייטסהד שנועדה באיכותה הייחודי,

לאותם בני ספרד, שנוכל להעלותם גם בדרך הישיבה המסורתית, שנוכל להחכים וגדלים לתפארת כרם בית ישראל.

מתי יכרתם להקים את הישיבה עבור אותם בחורים? ביקשנו לדעת.

כעבור תשע שנים שבהם למדנו בכולל, שהצטרפו יחד לכדי ט"ו שנה שבהם חסינו בצילם של היכלי הישיבות הקדושות, גמרתי ואמר להקים ישיבה מפוארת לבני עדות המזרח, במסורת הישיבות הקדושות, כפי שגדלנו אנו מנעורינו, באותם ימים היה הדבר קשה, כי לא היו בחורים רבים מבני עדות אלו שחפצו להצטרף להיכל של תורה, וליקטנו את אותם בחורים אחרים מקול תורה, תפארת ציון וכו', ועמלנו להשיג מקום שבו נוכל לפתוח את הישיבה.

בחסידי השי"ת היה זה לפני 46 שנה, זימנה לנו ההשגחה יהודי עתיר ממון, שגר בבאר יעקב, וחפץ היה להקים מוסד מפואר שבו הכולל ישיבה קדושה לבני יהדות ספרד, דוקא בישוב בבאר יעקב, אותו יהודי היה מוכר בעיירה, הרב יעקוביץ ששימש כרבה של העיירה, היה מלווה ממנו כספים לצרכי הקהילה, הוא ראה מגרש מיוחד שעמד לרכישה באותם ימים, התחלב מגדולו, ורכש אותו ועליו הקים את הבנין בה שוכנת הישיבה עד היום הזה.

בתחילה התחלנו את הלימוד בביהמ"ד לדרמן בבני ברק, כעצתו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל שחזק אותנו מאד, ושמתנו שיש בנין בבאר יעקב שנבנה עבורינו, ויש לברכה על מה לחול בס"ד, עמלתי קשות ללקט כעמיר על גורנה את אותם בחורים מבני עדות המזרח שניאות להשתתף וליטול חלק בהקמת ישיבה שכוז.

מהותו של בן הישיבה הספרדי למול אחיו מהמזרח האשכנזי.

האם היה קשה יותר לבקש מבני הישיבה במתכונת זו לשמור על גזלת הישיבות מדור דור?

ודאי, חלקם הגדול הגיע מבתי אב שהוריהם חפצו שילכו לעבודה, וילמדו חלק מהיום, ואנו ידענו שמתכונת הישיבה ואירת בן הישיבה הנצרכת לבן הישיבה בימינו, לא תאפשר לו להסתובב חלק מהיום במקומות העבודה, וגם למדתי על בשרי, שכל יגיעה והשקעה של כל עצמותי תאמנה בתורה, אין ערובה להצלחה מירבית בה.

מה שחזק אותי כל העת היתה הידיעה, שבטוח הייתי שאחרי שהם ישיקעו כל מרצם בתורה הם לבד יביעו סיפוק עצום, וידעתי שאני מחזק אותם לקבל את החכמה במלא שמחתה, ועמלתי רבות להשיקע בהם ולהחזיר בהם את אורת בן הישיבה שתלוה את שנות עלייתם במעלות הישיבה הקד', ובהכח התורה ניתן לשמר את ההשקפה הטובה ברוח ישראל סבא.

זכורתי, שהיה בחור מיוחד שהגיע משיבת פורת יוסף בקטמון, והיה שם המשפחה הגר"א בן דוד, הוא טילפן אלי וביקשני מאסייע לו בענין אותו תלמיד, הוא סיפר שאותו בחור אינו חפץ ללמוד, ואין לו עריבות בלימוד התורה, והוא חפץ לצאת לעבודה, ביקשתי ממנו שברוך לביתו יעבור דרך הישיבה שלכם, ורק פגש עמכם, לאחר הפצויותי הוא נאות לכך, ואני מבקש שתעשו ככל שביכולתכם לנסות להויתרי בעולם הישיבה.

הוא אכן הגיע, דיברתי על לבו, וסיכמנו שינסה לשכון בישיבותינו למשך שבועיים ימים, ולחפש עמו בחברותא, הראיתי לו טעמה של תורה מהי, והוא אכן גדל ונתעלה, והוא מריבץ תורה נודע עד היום הזה, מרגע שהוא

הגיע האמנתי שבכח התורה נוכל לשכנע אותו, וכך היה.

כשראש הישיבה מדבר על השקפה, כיצד אכן הוזדרה ההשקפה בליבות התלמידים?

עוד כשהיינו בישיבה הקד' בפוניבז', התבטא מרן הגרא"מ שך עלינו שהוא חש כלפינו כאל בניו, וגדולי תלמידיו בהשקפה. את אותם מסרים אנו מנסים להעביר לדורות הבאים, אבל בעיקר באמצעות התורה, כשמחזירים היטב את אש התורה והיגיעה בה, ממילא האדם מתעלה בהכרח הנצרך אוצר החכמה לעלייתו.

במה שונה במהות בן הישיבה מבן עדות המזרח למול אחיו האשכנזי? ניסנו לבד.

ההבדל בעבר היה גדול מאד, כי חברי האשכנזים הגיעו כולם מבתי אבותיהם ואבות אבותיהם היו בני ישיבות, ואירת בני הישיבה היתה טבועה במהותם, וממילא בן הישיבה הנכנס כשערי בית המדרש, משנת סדורה והשקפתו ברורה מהי הדרך שבו הוא צריך לגדול בשנות הסתופפותו בישיבה, לא

ולולא אותה תמימות המצב בקרב אותם יהודים היה קשה בהרבה, אך בודאי ללא עולם הישיבות לא היה קיים דור של בני תורה ובני ישיבות כפי שהיונונו אנו בדורינו.

ללא ספק אף אצלנו, המהפך החל כשהלכנו ללמוד בישיבה בלונדון, אף שקודם לכן גם הקפדנו ללמוד תורה עם סבא, ולשמור על קלה כבחמורה, אבל את ההורי הישיבתי קיבלנו רק בישיבות מאו שהחלינו ללמוד בהם, וזה ששינה כל חיותנו. וזכות גדולה היא לסבא שהיה החלוץ הראשון ששלח אותנו לישיבות והביא אותנו לעולמה של תורה.

מענין הדבר, כיצד מתקבלת צורת הלימוד של הישיבות, שלא מצינו במתכונת זו דוקא בגדולי חכמי ספרד הרבים?

הלימוד האיכותי הנדרש לדורינו הוא הלימוד שהנחילו לנו ראשי הישיבות זיע"א, אין ספק שבדורינו זה הדבר שמוחזר טעם ערב אצל הלומד, ומאפשר לו לגדול במסורת זו, וכפי שאמר תדיר המשגיח מרן הגה"צ רא"א

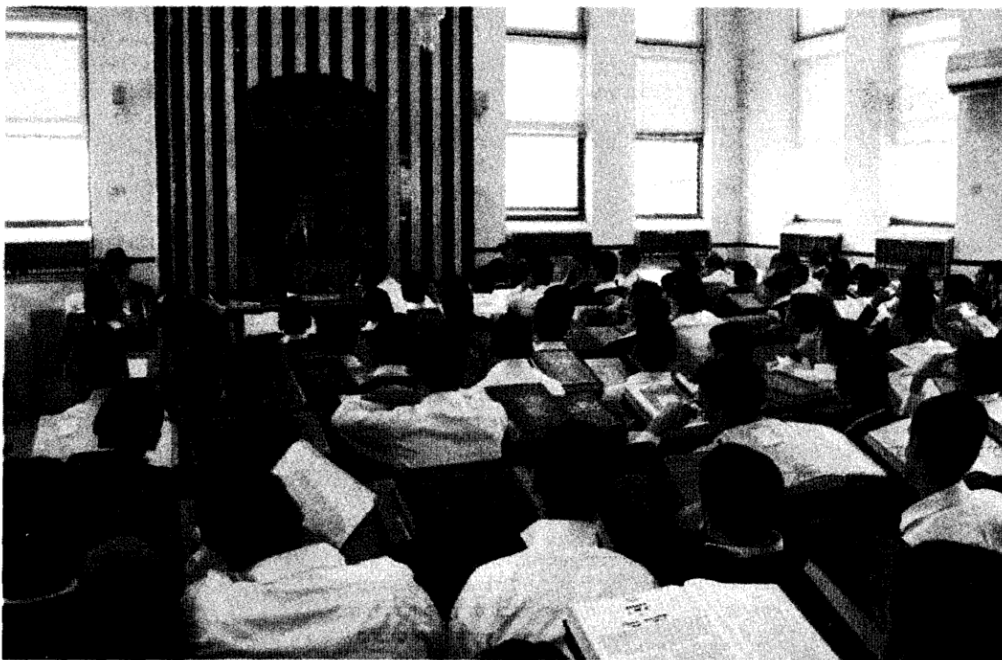
זאת, שאף אלו של"ע נתנסו בנסיונות קשים, כל אימת שקיבלו עליהם באופן מושלם את עול התורה, הסירו מהם משמאי עול דרך ארץ ועול אחר, שכן עם הלימוד בצורה זו רוב העבודה כבר עשויה.

אני אומר תמיד, שכיום לצערינו קיימת עצלות במחשבה, בחור ישיבה לא מסוגל להאמין שניתן לחיות טוב יותר ולהוסיף חיים בקושיא חזקה הדורשת מענה הולם, או בהוכחת חקירה מאתגרת בדקויות הסוגיא, זה חיים של תורה כפשוטו.

למותר לציין, שכל אשר עמנו עד היום הזה, נוכחים אנו בבירור כל העת, שהקב"ה הוא אשר מסייענו בכך, ובכל צעד שבו אנו צועדים מבחינים אנו בעזרתו יתברך, שאילולי זאת לא היינו שורדים ומצליחים.

מה ניתן לומר לבן הישיבה שנולד עם כשרונות שאינם ברוכים דיו, הרי התורה ניתנה אף לו?

זו שאלה קשה, כי ההתמודדות שלו היא קשה יותר, אבל יודע ומכיר אני, כי בגדול

הגרא"מ סלים בשיעור בישיבתו

השאיפה כך גדול להצלחה, ואם הבחור ישאף לגדול ולהתעלות בתורה כשהתורה, גם אם יצטרך להשקעה גדולה יותר בכדי להגיע ליעדו, סופו שיגיע לכך, ולאחר שיוכה בכך שמחתו תהיה גדולה עשרת מונים.

האם אכן ראש הישיבה חושב שכיום עדיף שבני הישיבה מעדות המזרח ילמדו בגפם, או יתערבו עם אחיהם בני אשכנז?

דעתי ברורה בדבר, שהאדם צריך לבחור את מקום תלמודו רק בהתאם ליכולתו לגדול ולהצליח בשנות לימודיו בישיבה, או בהישיבה משוכנע ובטוח שבלימודו במקום זה דוקא, יהיה מוצאו אשר יהיה, הוא יצליח יותר, הוא צריך להשקיע מירב משאביו להגיע לכך.

כיום לצערינו יש בלבול המוחץ בענין, ורבים חפצים להגיע למקומות תורה רק בגלל הפימה, או היוקרה שעומדת בצד מקום זה, ולא דוקא בהכרח משום שזה המקום שבו יוכל לגדול ולהתעלות יותר ממקומות אחרים, זה אסון בעבור בן הישיבה, ויש לזהר מכך. האם סדרי הישיבה שקיימים אצלכם בישיבה לבני עדות המזרח שונים?

מור"ד מרן הגרא"מ שך זצוק"ל הנחני

דסלר זצוק"ל, שחשד עשה עמנו הכזרה, שיש לנו את החכמה שבחורה ואת גדוליה החכמים והלומדים שמנחילים לנו זאת בעריבות שלעיל נאמר לולא תורתך שעשועי. וכך ראינו לנכון, כל ימי היה לי מבוע פנימי להקים דבר הזה לאחינו בני עדות המזרח שיוכלו אף הם לגדול בדרך עליה זו.

וכששואלים על ההשקפה הצרופה הנדרשת, אני אומר שחשוב עד מאד השקיעות בתורה בשיא טהרתה, בעיין מעמיק ולא בשטחיות, וזו תמצית דמה של מסורת הישיבות, עליהם גדלו דורות של תלמידי חכמים.

אין לי ספק שסייע ד' בעדי, כי כל חפצי תמיד היה רק לשם שמים, וכשאדם פועל באמת לשם שמים, הקב"ה מסייע בכל דרכיו אלו.

הדור בימינו הינו פרוץ ומלא נסיונות, האם קיים קושי מיוחד דוקא עתה לבני הישיבות הללו?

אני אומר תמיד לתלמידיי, כשיסירו מעצמם את המפריעים וישקיעו כל כוחם בלימוד התורה הקד', יתבטלו כל המפריעים הללו מאיליהם, וברוך ד' מנסיון ניתן לומר

כן הוא בן הישיבה שמגיע לעתים מבית רחוק מהשקפה טהורה, או עם מושגים מטש שונים, ונדרשת עבודה מייגעת להחזיר את האוירה הנצרכת לבן ישיבה בכל דרך גידולו, והשמחה היא שברוך ד' בענין זה קיימת התערבות גדולה, ובעוד כדור או שנים כבר יהיו בני הישיבות מעדות המזרח שונים באותה מידה, שיהיו להם את אותה אוירה מיוחדת. אפילו כשאני משתתף בשמחות אצל אחינו האשכנזים, כה משמח הוא לראות את המשך הדורות, ואמרתו לסובבני, מתי יבוא היום שנוכה אף אנו שאלו יהיו אנשי הקהל בשמחותינו, וברוך ד' שכיום כבר רואים זאת הרבה יותר בשמחות של תלמידינו הקיקים, וכולנו תקוה שהדבר יתחזק יותר ויותר. אצל אחינו לא היה הדבר כה פשוט בתחילה שנדרשת השקעה ויגיעה כה רבה רק בתורה, וברוך ד' איכשר דרא ולאחרונה התרבו ספסלי הישיבות בלומדים שכאלו, שאכן מייגעים עצמם בכל כוחם אף ורק ללימוד התורה בשיא טהרתה.

אני חייב לומר בגילוי לב, שברוך ד' אודות לתמימות שקיימת אצל בני עדות המזרח, זה שמר הרבה את היהדות בקרב עולי מרוקו,

בשיחה שקיימנו בביתו של ראש ישיבות "מאור התורה" הגאון רבי אברהם סאלים שליט"א, אנו מתוודעים לגילוי לב בראשיתו, ראש הישיבה אומר לנו אחר שהבין מטרת פגישתנו, ברגע של גילוי לב - כיום במצב הדור היתום, כשהחינוך שאינו תורתי איבד כל יוקרה, ורבים חללים הפילה, אין ספק שכל מי שלא ידו ליכרך סביב החינוך התורתי, וקל וחומר הישיבתי, שבו בנים מכבדים אבותיהם, ובו שמחת החיים של הילדים היא פנימית ואמיתית, יעשה ככל שביכולתו להיות חלק מסיפור הצלחה, ובעיקר מעתיד מזהיר כמו עולם הישיבות, שהוא הבסיס האיתן בהקמת שרשרת דורות הבאים.

אך כשמודברים על דורינו לפני עשרות שנים, שאז היו זמנים קשים בהם התחילו לגדול, העניית שורה בכל פינה, ומצב הישיבות היה בכי רע, לא פלא שלא היו רבים ששיחרו לפתחו, ולהפך, היו בזים לכל מי שחשב לזוטר על לימוד מקצוע ועתיד, ולהשקיע כל כוחו בלימוד התורה יומם וליל. שלא לדבר על ענין השידוכים עבור בני התורה, כמעט לא היה בנמצא מי שיאזן לינשא לכן התורה, שנראה היה אצל בנות ישראל של אותם ימים כבטלן המבלה זמנו בלימוד בלבד. לכן כשאני מתבונן כיום בערגה על אותם ימים, אני מבחין במסירות שהיו לאותם נערים ראשונים שלא שנו ראשם וליבם לאותם תחושות, ונכנסו לתוככי הים הגדול, ימה של תורה, במסירות נפש, וערכם לא יסולא בפז.

האם אכן, לא היו ישיבות באותם ימים בארצנו, ולא היו כאלו שיאזנו לשלוח בניהם להיות 'בן ישיבה' ? שאלנו.

האמת, משיב ראש הישיבה, באותם ימים מעט היו המשפחות שחשקו שבנם רק יישב וילמד תורה, הפרנסה הייתה בראש מעייניהם של הצעירים, הם ידעו שהקמת בית ועול משפחה כרוך בלימוד מקצוע שיוכל לפרנס בכבוד לאורך שנים, וכל זה במצוקה קשה שהיתה באותם ימים בכל התחומים, כך שממש לא היו משפחות שרצו לשלוח את ילדיהם ללימוד תורה.

מאידך, היתה ישיבה אחת ששמה היה מוכר באותם ימים כמקום תורה ייחודי, היתה זו ישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה, שם למדו הרבנים רבי יהודה ערס, רבי מתתיהו שרם ורבי אברהם כהן, שמאוחר יותר שמו פעמיהם לעבר ישיבת קול תורה, ולא היו ישיבות נוספות שלמדו בה באיורה ייחודית זו של עולם הישיבות.

אבי הצדיק רבי נתן סאלים זצ"ל היה מנהל התלמוד תורה, והוא ניסה לעבוד במסירות נפש יחד עם ריעו הרב משה פרש לשכנע את הילדים להמשיך בלימוד הישיבתי, שבו שקועים בתורה יומם וליל, אלא שבאותם ימים לא היו ישיבות שהתאימו לבני עדות המזרח, אבי נכנס לגאב"ד הגר"צ דרישנסקי, והבין ממנו שאותם תלמידים לא ימצאו מסילה עריבה בישיבות החסידיות, ואף בישיבות הליטאיות הקיימות כמו חברון ופניבז, הלימודים שיעורו ראשו הישיבה היו באדיש, ואנו התקשינו ללמוד שפה זו ולהבין את דברי התורה מהבונים.

כן נותרה בפנינו בריה אחת בדמות בן הישיבה, והיא ישיבת קול תורה, שהיא היתה היחידה שלמדו בה בעברית ויכולנו להשתלב בין תלמידה, ואכן מרן הגרש"ז אויערבאך קיבלנו במאור פנים כשנת תשי"א, יחד עם יתר רבני הישיבה, ודאגו לכל צרכינו באופן מופלא. מבני המחזור שלי היינו ס"ה ארבעה נערים מתוך כל בני המחזור שניאותו ליכנס

תדיר, שלא לשנות המאומה מסדרי הישיבה הנהוגים מאז ומקדם בעולם הישיבות, ואנו מקפידים על כך בחר שאת, ולא משנים דבר, מכל סדרי הישיבה, כולל סדר מוסר, צורת התפילה וזמני הלימוד והצורה הנלמדת בהם. אפילו בענין אמירת הסליחות, אני אינני חושב שבני ספרד הלומדים בישיבות אשכנזיות צריכים בחודש אלו לשנות ממנהג הישיבה ולומר סליחות כדרך מנהג אבותיהם, וכל שהם חלק מבני הישיבה, עליהם לנהוג כמנהגי הישיבה בכל דבר וענין.

לסיים, אם ניתן לשאול בנימה אישית האם בכל דרך חיי הראש ישיבה, לא נוכחתם בקושי או משבר שפקד אתכם בדרך העלצה? כיום נכנסה מילה מודרנית הקרויה בלע"ז 'משבר', אני אינני מכיר מילה זו ולא מתייחס אליה ברצינות, מי ששקוע בתורה באמת לא רואים אצלו משברים כלל. האדם חייב להפנים שאין הוא עושה בשביל התורה כשמתניעג בה, אלא התורה עושה בשבילו עשרות מונים, וככל שיעשה יותר למענה, כך היא תעשה יותר בעבורו והיא תצמיח אותו לשלימות הראויה לו.

נדמה הוא, שהדברים היוצאים מן הלב, אכן נאמרו מליבו הרחב של אחד מגדולי ראשי הישיבות, מנחלי התורה בשיא טהרתה, שרואה את התפתחות דור הישיבות בימינו, עולים ומתעלים כיגיעה בתורה, שהיא הערובה היחידה לגדול ולצמח בדרך עלייתו של בן הישיבה בכל ימי הסתופפותו בצל קורותיה. יכנסו היטב לליבותיהם של השמעים, שיחזו בטהרתם.

שיחה גלויה בביתו של הגאון רבי אברהם סאלים שליט"א ראש ישיבות מאור התורה בירושלים, מחזירה אותנו עשרות שנים לאחור למדבר השממה בבתי היהודים

מאמצות ספרד ■ מה הביא את היחידים לחשוך דוקא ביישיבת קול תורה ■ מה הביא למהפכה שהפכה את הגישה בקרב הנערים להגיע להיכלי הישיבות ולוותר על תענוגות העולם ■ אוירתה הקדושה של הישיבה כפי המסורת למול חוסר שנוכחו בה רבים ■ נבואתו הפלאית של מרן הגראמ"מ שך זיע"א והפקודה הברורה לנתק הקשר עם הנדיב ■ הגדרה ניצחת לבן הישיבה הספרדי שכיום מהווה חלק ארי בעולם הישיבות כולו ■

למרות חשקו בנישואים שכלאו, עובדת היותו במקורן ממשפחות של בעלי בתים, שלא העריכו דיים את המושג הנבחר 'בן ישיבה' הקשו על אותן בנות לעשות צעד שכזה.

עד היום זכורני כיצד אבי רבי נתן, היה צועד רגלית בלילות שבת לבית המדרש מוסיף, והדבר מדבר דברי טעם בנעימות לשכנע את ההורים שיחוסו על עצמם ועל נפשות ילדיהם וישלחו אותם למוסדות תורה ודאגה, ולא לבתי ספר חילוניים, בהם היה קשה לאתר רית תורה. אך ולמרות שיחותיו הרבות והלבביות, כמו שיחותיו של הרב צדקה, ההיענות לכך היתה מועטה לגמרי.

במבט לאחור, קשה להאמין שאלו היו החיים כשרואים כיום את עולם הישיבות המופלא בכל פינה ופלך?

בכנות, אוכל לומר ברורות, שדבר זה השתנה לחלוטין במשך השנים שחלפו, והכל הכל אודות לישיבות הליטאיות, שניאותו בעצת רבותיהם לקבל את אחינו בני המזרח בבורעות פתוחות, והשקיעו בהם מירב המאמצים לגדול ולהתעלות ברוח ישראל סבא, ויגיעתם הרבה של ראשי הישיבות הללו, להעניק לבן הישיבה את דמותו המיטמרת, כחוויתו את אורחותיו במשך כל ימי חייו.

וזכר אני אף בלומדי בישיבת קול תורה, שרכים מבין תלמידה היו יוצאי גרמניה שגדלו על תורה ועבודה, ולא היתה להם השקפה ברורה בדבר מעלתו של בן הישיבה, לכן השקיעו ראשי הישיבה וכן המנהיג הגה"צ רבי גדליה אייזמן שליט"א מאמצים עילאיים לגלול את אותם תלמידים שיגדלו ברוח זו, כשהתורה והעמקה היא נר לרגלי הלומדים, וכל חברי באותם ימים, כהגה"צ רבי דן סגל, רבי יהודה ערס ואחרים, חשו

לישיבה, ולא להמשיך בלימודים מקצועיים, והמציאות הוכיחה את אשר יגורנו מפניו, שמבין כל בני אותו מחזור מעטים ממש הם אלו שנתורו שומרי תורה ומצוות, מה שמוכיח בבירור שמהות 'בן הישיבה' היא הערובה היחידה להשארות רוחנית נאותה באותם ימים.

אנו שגדלנו בבית שכן היתה הדרך, קבלנו זאת בחיבה, ולמרות שכל חברינו בונו לנו על צעד זה, חשנו גאווה עילאית בהיותנו בישיבה קדושה, ונשחפנו באוירתה, בה הפלגנו בעיון הלימוד למצולות התורה העמוקים מיני ים. כיצד ניתן לישאר בן ישיבה, כשכל הסביבה כנף למושג האירואי ששמו 'ישיבע בחור' ? בקשנו לדעת.

אכן, בתחילה לא היה הדבר קל, אמנם ידעו שאבי שהיה בר אוריין לא שלח את בניו למקומות שאין בהם רק תורה, אבל למרות זאת היה קשה לאתר מקומות שכאלו, אבל החינוך הסתור שקיבלנו בבית, הוא אשר הותיר בנו חותם אמת לבקש את האמת בכל מחיר, ולמרות שאבי עמל בכל כוחו למצא מסילות לליבם של תלמידיו שיאזנו לילך לישיבות קדושות, הוא התקשה בכך, ולמעט שנים שלשה מכל מחזור שהלכו לישיבה חרדית, ועוד בורדים שהלכו לישיבות תיכוניות כמרדס ציון וכפר אברהם ואחרים, כך שעובדת היותנו בני ישיבה לא היה קל, בעיקר לא אימת שנפגשו עם חברינו לספסל הלימודים.

גם נושא השידוכים היה קשה מנשוא, היה קשה עד מאד לאתר בנות ישראל שיאזנו לינשא לבני תורה שכל יישובם היא לימוד התורה בישיבה, ואפילו במוסדות חרדיים שנפתחו באותם ימים כסמינר אור החיים ובתי אבות של מרן הרב מפוניבז, אותן בנות